

Юбилейна година за Института по растителни генетични ресурси в Садово

Автор(и): Растителна защита
Дата: 15.09.2022 Брой: 9/2022

45 години

**ИНСТИТУТ ПО РАСТИТЕЛНИ
ГЕНЕТИЧНИ РЕСУРСИ – САДОВО**

140 години земеделска наука в Садово

Тази година е специална за Института по растителни генетични ресурси (ИРГР) в Садово, който е част от структурата на Селскостопанска академия. През 2022 г. се навършват 140 г. от стартирането на аграрната наука в България, 120 г. от откриването на Държавната земеделска опитна станция Садово, 120 г. от рождението на най-забележителния учен работил в Садово – акад. Павел Попов и 45 г. от преобразуването на регионалната опитна станция в Институт с национално значение. На 28-29 септември 2022 г. в Института по растителни генетични ресурси в Садово ще се проведе Международна научна конференция на тема: „140 г. Земеделска наука в Садово и 45 г. Институт по растителни генетични ресурси”.

Тематични направления на конференцията:

1. Растително биоразнообразие, генетични ресурси и биоинформатика.
2. Селекция, биотехнологии и интелигентно растениевъдство.

Министерство
на земеделието

Селскостопанска
академия
гр. София

Институт по
растителни генетични
ресурси „К. Малков“ –
Садово

Научно-
технически съюзи
Клон Пловдив

Тази година е празнична за нас, а Вие винаги сте добре дошли – има какво да видите, има какво да научите.

Садово е люлката на аграрната наука в България

Изграждането и развитието на селскостопанската наука в Садово преминава през няколко етапа:

През периода от 1882 г. до 1902 г. „изпитателното“ поле при Земеделското училище осветлява редица проблеми по интродукцията на нови непознати за нашето тогавашно земеделие култури – памук, фъстъци, кърмно и захарно цвекло, хмел, люцерна, детелина.

През септември 1902 г. Садовската земеделска опитна станция е официално открита и това представлява качествено нов, преломен момент в развитието на селското стопанство в нашата страна.

През периода 1922–1944 г. се изгражда лаборатория, разширява се опитното поле и се доставя подходящо оборудване за нуждите на земеделския процес. Започва селекционна дейност при редица важни за страната земеделски култури като пшеница, ръж, ечемик, фасул и изследвания относно технологията на отглеждането им.

До 1976 г. основната научна дейност през този период е свързана със селекцията на мека пшеница и създаването на сортове, осигуряващи високи добиви при специфичната за Южна България екологична обстановка. Целенасочена подобрителна работа се води и с южните маслодайни култури – фъстъци, сусам и мак. Изследвания се провеждат и по агротехниката на тези култури.

През този период в Опитната станция са селектирани редица нови сортове пшеница. Най-известният от тях – сорт Садово 1, се изравнява с върховните постижения на световната селекция и дълги години остава водещ сорт за Южна България. Освен сортове пшеница са създадени нови за страната високопродуктивни сортове ръж, памук, фъстъци, мак, сусам и други.

През 1977 г. с ПМС се създава Институт по интродукция и растителни ресурси, който по-късно е преименуван в Институт по растителни генетични ресурси „К. Малков“. Извършва се пребазиране на растителните ресурси от София в Садово. Научните направления в ИРГР включват научноизследователска, приложна и обслужваща дейност в областта на растителните генетични ресурси, селекцията и биотехнологиите. През този период са изградени Национална семенна генбанка, Лаборатория по растителни биотехнологии, ботаническа градина, компютърен център, музей, хербарий.

Национална семенна банка в Садово

В Националната растителна генбанка се съхраняват над 69000 образци. Тя е построена по проект на ФАО и е открита през 1984 г. Основната и задача е изпълнение на научната програма за дългосрочно и средносрочно съхранение на зародишна плазма чрез семена при контролирани условия. Генетичната банка в Садово поддържа контакти и извършва безвалутен обмен с над 100 генбанки, ботанически градини и международни центрове за РГР в света. През 2002 г. е изградена и специализирана ботаническа градина за *in vivo* съхранение на ценни видове, национални и балкански ендемити. В биотехнологичната лаборатория се занимават с *in vitro* съхранение на вегетативно размножаващи се култури, лечебни, ароматни и др. видове.

Освен с богатата си история, институтът се гордее и с постиженията си. В ИРГР се работи с всички полски култури и има изградени специалисти за тях. Основните научни направления са Растителните Генетични Ресурси и Селекционно-генетичен отдел. В своята 140 годишна история тук са създадени 152 сорта при 29 култури, като 27 от тях и в момента се намират в официалната сортова листа на България за 2022 г. При пшеницата тук са създадени сорт Катя – най-сухоустойчивият сорт на Европа; уникалният сорт Садово 1, който над 45 г. е стандарт у нас; сорт Победа – най-студоустойчивият ни сорт, с отлични хлебопекарни показатели, който над 30 г. е стандарт за група А (силни пшеници); изключителните със своя потенциал за добив сортове Прелом, Садово 772 и Гея 1; „икономичният“ сорт Боряна и още много други, като най-новите Гизда, Никибо, Надита, Сашец и Блан.

Опит за възраждане на българското фъстъкопроизводство

Другата култура, с която е прочуто Садово, са фъстъците. Сортовете Калина, Кремена, Орфей и Цветелина, създадени в Института, са с отлични вкусови характеристики и по всички пазари са обозначени с табела „Садовски фъстъци“, което е гаранция за качество. В резултат на глобалното затопляне интересът към тях се засили и в много други страни на Европа и сега преобладаващата част от семената пътуват все по-често за Италия, Украйна, Австрия, Германия, Швейцария, Франция, Португалия и др., а до скоро Южна България се смяташе за северна граница на тази топлолюбива култура.

В института са създадени и първите за Европа сортове сусам с неразпукващи се кутийки – Невена, Аида и Валя, които могат да се отглеждат напълно механизирано от сеитбата до комбайнирането им. Така изцяло отпада ръчният труд, характерен за всички сортове по света при тази култура (без САЩ), който оскъпява продукцията и прави отглеждането на сусама непривлекателно.

С помощта на растителните генетични ресурси в Института са селектирани: единственият български сорт ръж, включен в официалната ни сортова листа Милениум, най-добрият сорт зимен фуражен грах за зелено Мир, първият български зимен голозърнест сорт овес Марина, високодобивните сортове с много добра зимоустойчивост Поток при ечемика и Деница при твърдата пшеница, както и много други при различни видове зеленчуци.

В ИРГР Садово се работи и с много алтернативни видове подходящи и за биологично земеделие като лимец, бурчак, фацелия, нахут, лен, просо, шафран и др.

Институтът е един от основните центрове на земеделската наука на страната ни с изключителен международен авторитет в страни като Италия, Китай, Корея, Франция, Русия, Швеция, Швейцария, на Балканския полуостров, дори в САЩ и в много други държави.